

“Jo vinc d’un silenci...”

Alguns dels documents de l'Arxiu de la Memòria. Aquest arxiu inclou milers de documents i adhesius produïts pels diferents sectors polítics, socials, sindicals, veïnals que formen part de la nostra memòria col·lectiva.

El passat 14 de desembre es va presentar públicament a Elx l'Arxiu de la Memòria, el fons documental de la Fundació Ausiàs March que aplega el testimoni de la lluita antifranquista durant la clandestinitat i els primers anys de la transició.

Des que finalitzà la guerra del 1936-1939, les editorials i grups de comunicació dels Països Catalans hagueren de viure sota el pes de la censura i de la persecució lingüística exercida per les autoritats franquistes; no es podia escriure en català, però tampoc es podia publicar res en cap altra llengua que qüestionara el somni imperial del general Franco: “*la unidad de destino en lo universal*”. Els qui intentaren emprendre el difícil camí de la publicació en català ho feren, ja des d’un primer moment, en una situació de semi-clandestinitat o clandestinitat total. Aquest fou el cas d’un grup d’escriptors i intel·lectuals que l’any 1948, valent-se de la relativa obertura del règim franquista després de la victòria aliada en la Segona Guerra Mundial, aconseguiren

de traure tres quaderns titulats Esclat. Entre altres col·laboradors, hi escrigueren Joan Fuster, Manuel Sanchis Guarnier, Enric Valor i els impulsors de la revista, Xavier Casp i Miquel Aldert. Era un intent que ni tenia ni podia tenir continuïtat, perquè la legislació era, en aquest terreny, molt rígida. En primer lloc, fins i tot la publicació de nous periòdics en castellà estava subjecta a tota mena de traves; en segon lloc, perquè els entrebancs es feien barreres insalvables quan es tractava de publicar un periòdic en una altra llengua que no fóra l’oficial.

Així, el català i la crítica a la societat franquista hagué de refugiar-se en els butlletins interns, sobretot dels grups de joventut, en els periòdics clandestins, en algunes col·laboracions, en determinats

diaris o revistes erudites (Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura, Revista de Filología Valenciana) o bé en dues successives revistes bilingües; *Sicània* i *Valencia Cultural*.

La dècada del 1960-1970 està marcada per la represa de la lluita per la recuperació de la identitat dels Països Catalans. L’any 1960 se celebra el primer Aplec del País Valencià i el 1962 Joan Fuster escriu *Nosaltres els valencians*. Aquests anys veuen l’aparició de les organitzacions sindicals, d’una esquerra que ja no era la de la guerra, les assemblees d’estudiants a la Universitat, les primeres llibreries dedicades especialment a obres en català; es produeix tot un canvi sociològic a la societat de l’època, i això tornarà a reflectir-se en l’aparició d’una nova premsa,

manifestada en tota mena de butlletins i revistes legals o il·legals que tractaven de reflectir, des de distints angles i òptiques, aquests canvis. D'aquests anys són les revistes *Lluita* i *Esquerra*, òrgans d'expressió del socialisme nacionalista, *Diàleg* i *Concret*, revistes universitàries lligades a l'Agrupació Democràtica d'Estudiants, i moltes més del món de l'excursionisme i de la cultura popular. O el cas dels butlletins castellonencs *Al Vent*, una publicació que comptava amb la protecció diocesana i que era l'òrgan d'expressió d'un actiu grup d'estudiants i de joves.

A la dècada dels vuitanta, les possibilitats que ofería el paraigua de la democràcia van incrementar el nombre de publicacions, sovint totalment en català. Entre les que avui es poden consultar a l'Arxiu de la Memòria es troben *El Poble* (Mutxamel), *Sant Roc* (Novelda), *La Causa del Poble*, *Agrupació Cultural de Betxí*, *All-i-Oli*, *Eines*, *Cal Dir*, *El Poble Valencià*, *El Corcó* (Sueca), *El Tossal* (Gandia), *Amunt* (Alzira), *L'Ou Express* (Llombai) i moltes més editades als pobles de tot el País Valencià.

L'arxiu de la memòria. El naixement del Centre d'Estudis i de Documentació, a mitjan anys setanta, inicià el camí de replega i arxiu de totes aquestes publicacions de la mà de Joaquim Maldonado Almenar, aleshores president de la Fundació Ausiàs March, entitat que es faria càrrec del seu manteniment des del principi. El fons documental va recollir i arxivar centenars de milers de documents que van estar ubicats, en un principi, als local de la mateixa Fundació Ausiàs March, al carrer de Moratín de València. Posteriorment, amb el darrer alcalde pre-democràtic, Miquel Ramón Izquierdo, l'ajuntament de la ciutat va cedir un local al carrer d'Hug de Montcada on s'instal·là el fons del Centre d'Estudis i de Documentació durant tota la transició política i el mandat de l'alcalde Ricard Pérez Casado. Entre el 1988 i el 1989, el fons es veié obligat a cedir els seus arxius al Centre d'Estudis Històrics Inter-

L'Institut d'Estudis Catalans ha conservat l'arxiu fins la seua ubicació definitiva al Centre Cultural Sant Josep d'Elx.

nacionals de Barcelona, davant la negativa de les autoritats valencianes a implicar-se en les necessàries ampliacions i reformes de les antigues instal·lacions. Ara, i gràcies a la intermediació de l'Institut d'Estudis Catalans, que fou l'encarregat de pujar l'arxiu a Barcelona, el fons, rebatejat com Arxiu de la Memòria, ha trobat una seu definitiva a la ciutat d'Elx, al Centre Cultural Sant Josep, on es podrà consultar i investigar.

Pau Caparrós

Centre Cultural Sant Josep d'Elx. Amb la supervisió de la Universitat d'Alacant, els més de 300.000 documents i sis milions de planes que configuren l'Arxiu de la Memòria, es podran consultar en aquest edifici, antic convent de franciscans construït al segle XVIII, situat al mateix casc urbà de la ciutat.

Prensa política valenciana

El 1988, el Centre d'Estudis i de Documentació havia catalogat un total de 1.923 capçaleres de publicacions periòdiques polítiques. Tot i que d'aquestes, una bona part corresponen a edicions realitzades al País Valencià, tant per partits polítics com per sindicats i grups de reflexió social, l'actual Arxiu de la Memòria també compta amb una important representació de publicacions de la resta dels Països Catalans, un 30% dels documents, i un 20% que prové de la resta de l'estat espanyol (Euskadi, Madrid, Galícia i Aragó per ordre d'importància).

De les publicacions polítiques produïdes al País Valencià n'hi podem trobar *Ho volem tot!*, del grup Germania Socialista; *La veu del camp*, "butlletí democràtic del Camp Valencià"; *Amunt*, "portaveu del comitè del País Valencià de la Lliga Comunista Revolucionària (IV Internacional)"; *Ara*, "òrgan del comitè del País Valencià de l'ORT"; *Acció*, de la Unió Democràtica del País Valencià; *Temps de Lluita*, del Moviment d'Alliberament Comunista, i moltes més que configuren la nostra memòria col·lectiva d'aquells anys. **P. C.**